

Giddens hævder, at individet i det senmoderne samfund er friset fra traditionen. Identitetsdannelsen er derfor et refleksivt projekt, hvor man i højere grad end tidligere vælger sin identitet og konstruerer sin egen biografi. Argumentér for og imod Giddens' påstand.

Øvelsesopgave 1: Skriv en klumme på 500 ord

Gå sammen to og to og skriv en klumme, hvor I med brug af Giddens centrale begreber så som refleksivitet, udlejring og det rene forhold, forsøger at beskrive det liv unge lever i det senmoderne samfund. Husk, at når man skriver en klumme, må man gerne mene noget. Det vil sige, at jeres holdning gerne må skinne igennem!

4.2 Hvorfor retter kritiske sociologer deres opmærksomhed mod anerkendelsesbetingelserne i samfundet? (Taylor og Honneth)

Vi lever i dag i et samfund, som både giver os muligheder og stiller krav, der undertiden kan slå over i individuelle belastninger. Hos mange af vores samtids sociologer finder vi derfor en langt mere kritisk og bekymret analyse af udviklingen, end det er tilfældet hos Giddens.

Hos både den tyske sociolog og filosof Axel Honneth og den canadiske filosof Charles Taylor finder man en radikal kritik af moderniteten. Det senmoderne menneske lider ifølge dem under tabet af meningsgivende fællesskaber og under kravet om at opfinde sig selv og meningen med livet ud af sit eget indre. Den refleksivitet, som i Giddens' analyser hovedsagelig opfattes som mulighedsskabende, analyseres således som en social belastning (eller en **social patologi**).

Honneth understreger, at sociologiens allervigtigste opgave er at identificere sociale patologier i samfundet, det vil sige at udpege samfundsmæssige forhindringer for menneskelig selvrealisering. Han introducerer i denne forbindelse et ideal om **anerkendelse**, som i hans teori er den formelle betingelse for selvrealisering og det gode liv (læs mere i kapitel 7). Sociale patologier drejer sig i dette perspektiv om mangel på anerkendelse.

Det er den samme tankegang, som er kernen i Charles Taylors filosofi. Begge argumenterer for, at ægte frihed ikke kan realiseres i isolation, men kun inden for rammerne af solidaritetsgivende fællesskaber. Det er en væsentlig indsigelse mod den moderne kulturs **negative frihedsbegreb**, dvs. den opfattelse, at individuel frihed drejer sig om at fjerne enhver begrænsning på individernes udfoldelsesmuligheder.

Anerkendelsestanken er således en konsekvent afvisning af det moderne samfunds dominerende forestillinger om absolut frihed. En sådan frihed indebærer ifølge Honneth og Taylor, at den enkelte i sit

Social patologi: Sygdomstræk i samfundet, dvs. umoralske træk, som forhindrer mennesker i at realisere det gode liv.

Anerkendelse: I Honneths teori er anerkendelse en grundbetingelse for selvrealisering og det gode liv, eftersom mennesker ikke kan realisere sig selv på egen hånd.

Negativt frihedsbegreb: Et liberalt eller neoliberalt frihedsbegreb, der forstår frihed som noget enkeltindivider først kan realisere, når de er frigjort fra enhver begrænsning af deres suveræne selvbestemmelsesret.

Anerkendelsespatologier: Dårliche anerkendelsesbetingelser i samfundet.

Lidelse under ubestemthed: Den lidelse, der affødes af fraværet af moralske og meningsgivende horisonter i den moderne verden.

Forvrængede autenticitetsformer: Den efter Taylors mening misforståede opfattelse, at autenticitet og selvrealisering, er noget, den enkelte må realisere på egen hånd.

eget indre skal finde ressourcerne til autentisk selvrealisering. Det kan føre til udmattelse, handlingslammelse og menneskelig lidelse (se også kapitel 2 om unges identitetsmuligheder i dag).

Når diskussionen om anerkendelse i dag er mere central end nogensinde før, hænger det ifølge Taylor og Honneth sammen med afgørende samfundsforandringer, der har fundet sted i overgangen fra det førmoderne til det moderne samfund. I det førmoderne samfund var anerkendelse og identitet snævert knyttet til eksisterende standshierarkier, der forsynede medlemmerne af hver klasse eller stand med et vist mål af ære. Modernitetens opløsning af disse standshierarkier og udviklingen af det moderne værdighedsbegreb, der understreger den enkeltes ret til at udfolde sin egen autentiske måde at være menneske på, indebærer, at selvrealisering og autenticitet i stigende grad bliver noget, den enkelte må forsøge at realisere på egen hånd. Men det er reelt en uløselig opgave, fordi selvrealisering og autenticitet forudsætter anerkendende relationer til andre, hævder Honneth og Taylor. Derfor karakteriseres det moderne samfund af ”**anerkendelsespatologier**”, ”**lidelse under ubestemthed**” og ”**forvrængede autenticitetsformer**”.

Figur 4.2 Charles Taylor og Axel Honneth om anerkendelsesbetingelserne i det førmoderne og det moderne samfund

Det førmoderne samfund	Det moderne samfund
• Stærke, meningsgivende solidariske fællesskaber (moraliske horisonter) • Den enkeltes ære/anerkendelse er sammenvævet med eksisterende sociale hierarkier (standen, klassen, osv.)	• Opløsning af standshierarkier og fokus på det enkelte menneskes værdighed • Fravær af stærke meningsgivende fællesskaber (moraliske horisonter) • Fokus på autenticitet og individuel selvrealisering • Forvrængede autenticitetsformer, anerkendelsespatologier, liden under ubestemthed

Honneth og Taylor sonderer altså mellem det førmoderne og det moderne samfund og fokuserer specifikt på, hvordan anerkendelsesbetingelserne er anderledes under moderniteten end i det samfund, der gik forud (se figur 4.2.) (læs mere om anerkendelsesteorien i kapitel 7).

Taylor sætter sådan set ikke spørgsmålstejn ved autenticitetsidealets berettigelse, det vil sige idéen om individets værdighed og ret til personlig selvrealisering. Det er ifølge Taylor et smukt og rigtigt ideal. Han mener imidlertid, at idealet er kommet på afveje, når selvrealisering i den neoliberale succeskultur opfattes som den enkeltes eget projekt. Frihed og autentisk selvrealisering forudsætter for både Taylor og Honneth meningsgivende horisonter, det vil sige en fælles verden, inden for

hvilken individerne kan udfolde sig og virkeliggøre deres potentialer.

Taylor og Honneth afviser imidlertid, at moderne former for solidaritet kan baseres på fælles etiske værdier, det vil sige, at moderne mennesker skulle kunne komme overens om de samme forestillinger om det gode liv, og hvordan vi som mennesker bør leve sammen. Det nuværende samfund er pluralistisk, socialt differentieret og multikulturelt. I et sådant samfund handler solidaritet ifølge Honneth og Taylor i bund og grund om anerkendelse af den anden, også når den anden er forskellig fra mig, har andre værdier og lever på en anden måde end jeg og den gruppe, jeg tilhører.

Et solidarisk samfund er i Honneths og Taylors perspektiv et samfund, der gør det muligt for alle mennesker at opnå anerkendelse af deres livsformer og af de positive kvaliteter, de tilskriver sig selv. Modernitetens problem er, at den fører til en **uretfærdig anerkendelsesorden**, der forskelsbehandler forskellige grupper med hensyn til anerkendelseschancer. Den kritiske sociologs primære opgave er at udpege skævvridninger i den sociale anerkendelsesstruktur, det vil sige samfundsmæssige og kulturelle forhindringer for, at den enkelte kan føle sig anerkendt og af betydning for fællesskabet.

Uretfærdig anerkendelsesorden: Sociale strukturer, der systematisk forskelsbehandler mennesker med hensyn til anerkendelsesmuligheder.

Lighedspolitik eller forskelspolitik

I nogle tilfælde handler solidaritet og retfærdighed ikke om lighed, men om anerkendelse af forskellighed. En vigtig pointe i Taylors filosofi er, at det moderne samfund i dets jagt på lige individuelle rettigheder har overset, hvor afgørende det kan være at anerkende forskelle, det vil sige, at mennesker er forskellige, har forskellige normer for det gode liv og praktiserer forskellige livsformer. En retfærdig anerkendelsespolitik tilkender ifølge Taylor alle mennesker de samme grundlæggende rettigheder, men er desuden lydhør over for forskellige gruppers forskelligartede anerkendelsesbehov.

Taylor viser, at kampen for anerkendelse er en central drivkraft bag mange sociale kampe. Han henviser til nutidens **feminisme** (se tekstboks 4.2), kampe mellem racerne og til diskussioner om **multikulturalisme**, der alle hviler på den præmis, at mangel på anerkendelse er et problem. Han skelner i denne forbindelse mellem lighedens og forskellens politik. Lighedens politik, der historisk har spillet en hovedrolle i forbindelse med udviklingen af demokratiske forfatninger og liberale medborgerrettigheder i de fleste vestlige samfund, har understreget nødvendigheden af at ophæve forskelle. Forskellens politik forlanger derimod, at det afvigende og særlige anerkendes, og anklager

Feminisme: Søger at skabe økonomisk, personlig og social ligestilling mellem kønnene.

Multikulturalisme: Kulturel forskellighed – og mangfoldighed.

Pride-parade i Dublin. Bøsser, lesbiske, biseksuelle og transkønnede demonstrerer for retten til forskellighed. Forskellens politik anklager lighedens politik for at presse kønslige, etniske og seksuelle identiteter ind i en fælles form. Find eksempler på, at dette sker.

lighedens politik for at presse kønslige, etniske og seksuelle identiteter ind i en fælles form.

Pointen er, at universelle lige rettigheder kan føre til en diskriminerende anerkendelsesorden, som gør det vanskeligt for forskellige mindretalsgrupper at udvikle en velfungerende identitet. Kampen for frihed og imod undertrykkelse må derfor bygge på en stærkere fornemmelse for forskellighed, mener Taylor. Den handler ikke bare om lighed og lige muligheder, men også om retten til at være anderledes.

Den måde, Taylor formulerer problemet på, er dog ikke helt uproblematisk, og måske opstiller han en falsk modsætning. Lighedens modsætning er ulighed, ikke forskellighed, og ofte kræver det netop anerkendelse af forskellighed at opnå lighed. Dette er dog reelt også Taylors perspektiv. Hans kritik af lighedspolitikken og hans forsvar for forskelspolitikken indebærer ikke, at lighedspolitikker (for eksempel lige civile, politiske og sociale rettigheder) er ligegyldige, og han understreger, at der bestemt findes nogle basale lighedsprincipper, som der aldrig bør gives køb på. Taylor minder os imidlertid om, at blind ligebehandling af vidt forskellige individer og grupper ikke nødvendigvis er særlig anerkendende og ikke altid fører til lighed.